

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Неврологія
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий медичний інститут. Кафедра нейрохірургії та неврології з курсами психіатрії, наркології, медичної психології, професійних хвороб
Розробник(и)	Личко Володимир Станіславович, Сотніков Дмитро Дмитрович, Юрченко Алла Владиславівна
Рівень вищої освіти	Другий рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень, QF-LLL – 7 рівень, FQ-ЕНЕА – другий цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	3 тижні протягом 7-8-го семестрів
Обсяг навчальної дисципліни	Після затвердження стандарту Обсяг становить 3 кредити ЄКТС, 90 годин, з яких контактна робота з викладачем становить 6 годин лекцій, 60 годин практичних занять, 24 години самостійна робота студентів
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Медицина"
Передумови для вивчення дисципліни	"Крок-1", необхідні знання з: латинської мови та медичної термінології, медичної біології, біологічної та біоорганічної хімії, медичної та біологічної фізики, анатомії людини, патологічної фізіології, патологічної анатомії, фармакології, гігієни та екології, мікробіології, вірусології та імунології, соціальної медицини та організації охорони здоров'я, пропедевтики внутрішньої медицини, внутрішньої медицини, фтизіатрії, психіатрії, наркології, оториноларингології, сестринської практики, радіології
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами сучасних знань та професійних вмінь з неврології на основі вивчення анатомо-фізіологічних особливостей організму, медичної біології, нормальній анатомії, нормальній фізіології, гістології та ембріології,

біохімії, мікробіології та вірусології, патоморфології, патофізіології, фармакології та вмінь клінічного, лабораторного, інструментального обстеження неврологічного хворого з дотриманням принципів медичної етики та деонтології.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна неврологія

Тема 1 Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи.

Перші дослідження захворювань нервової системи (Гіпократ, Гален, Авіценна). Вивчення неврології в університетах середньовіччя та епохи Відродження. Організація перших кафедр неврології в університетах (Харків, Київ, Львів та ін.). Вітчизняні та зарубіжні неврологічні школи. Сучасні напрямки розвитку неврології: диференціація неврологічної науки (створення окремих центрів і наукових підрозділів з вивчення цереброваскулярних і деміелінізуючих захворювань, епілепсії, нервово-м'язової патології та ін.) і інтеграція з іншими науками (соматоневрологія, вертеброневрологія). Головні етапи філо- і онтогенезу нервової системи. Структурна і функціональна одиниця нервової системи. Головні анатомо-топографічні відділи нервової системи: півкулі мозку, підкіркові вузли, стовбур мозку, спинний мозок, корінці, спинальні ганглії, сплетіння, периферичні нерви. Структурна одиниця нервової системи - нейрон. Типи нейронів, їх функціональне значення. Нейроглія, її функціональне значення. Вегетативна нервова система, її надсегментарний і сегментарний відділи. Лімбіко-ретикулярний комплекс. Кора головного мозку. Цитоархітектонічні поля. Локалізація функцій у корі великих півкуль. Поняття про функціональні системи. Кровопостачання головного і спинного мозку. Оболонки головного і спинного мозку. Спинномозкова рідина.

Тема 2 Патологія рухової та чутливої систем

Уявлення про рефлекс і рефлекторну дугу, умовні і безумовні рефлекси, рівнів замикання шкірних, сухожилкових і периостальних рефлексів.. Анatomічні особливості і нейрофізіологія системи довільних рухів, екстрапірамідної системи і мозочка. Методика дослідження рухової системи. Реалізація довільних рухів. Пірамідна система. Центральний та периферичний рухові нейрони. Кірково-ядерний та кірково-спінальний шляхи. Симптоми центрального (спастичного) паралічу. Патофізіологія м'язової гіпертонії, гіперрефлексії, патологічних рефлексів, зниження черевних рефлексів. Симптоми периферичного (в'ялого) паралічу. Патофізіологія атонії, арефлексії, атрофії. Паралічі, парези, моноплегія, параплегія, геміплегія, триплегія, тетраплегія. Синдром рухових розладів при ураженні рухового шляху на різних рівнях: передня центральна закрутка (синдроми подразнення та випадіння), променевий вінець, внутрішня капсула, стовбур мозку (альтернуочі паралічі), різні рівні спинного мозку (вище шийного потовщення, на рівні шийного потовщення, грудний відділ, поперекове потовщення, конус), різні рівні периферійного рухового нейрону (передній ріг, передній корінець, нервові сплетіння, окремі периферичні нерви). Поняття про рецепцію. Види рецепторів. Екстроцептивна, пропріоцептивна, інтероцептивна чутливість. Клінічна класифікація чутливості. Провідні шляхи чутливості. Методика дослідження. Види чутливих розладів.

Тема 3 Екстрапірамідна система, синдроми ураження. Мозочок, синдроми ураження.

Анатомічні дані: базальні ганглії (чечевицеподібне, хвостате ядро, огорожа, субталамус), утворення стовбура мозку (червоне ядро, чорна субстанція, ретикулярна формaciя). Зв'язки підкоркових гангліїв з різними відділами головного і спинного мозку. Фізіологія екстрапірамідної системи, її участь в забезпечені безумовних рефлексів, реалізації стереотипних автоматизованих рухів, готовності м'язів до дії. Біохімія екстрапірамідної системи. Сучасні уявлення про обмін і концентрацію катехоламінів в нігростріарній системі. Синдроми ураження екстрапірамідної системи. Акінетико-ригідний синдром, або синдром паркінсонізму, його біохімічні аспекти. Ключові клінічні прояви паркінсонізму: оліго-брадікінезія, ригідність м'язів, паркінсонічний тремор, постуральна нестійкість. Диференціальна діагностика пластичної і спастичної (еластичної) гіпертонії. Гіперкінетичний синдром. Види гіперкінезів: атетоз, хореїчний, гемібалізм, тики. М'язові дистонії: фокальні (блефароспазм, лицьовий геміспазм, спастична кривошия, оромандибулярна дистонія, дистонія кисті, дистонія стопи, торсійна дистонія), сегментарні, генералізовані. Анатомо-фізіологічні особливості мозочка. Зв'язки мозочка з різними відділами головного та спинного мозку (гомо- і гетеролатеральні). Аферентні і еферентні шляхи. Черв'як і півкулі мозочка. Функції мозочка: забезпечення рівноваги, координації, синергізму рухів, регуляція м'язового тонусу. Синдроми ураження мозочка.

Тема 4 Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів.

Нюховий нерв: основні анатомо-фізіологічні дані. Нюховий аналізатор: перший нейрон (гангліозні клітини слизової оболонки носа); другий нейрон (нюхові цибулини, нюховий шлях); третій нейрон (первинні підкоркові нюхові центри – нюховий трикутник, прозора перегородка, передня продирявлена субстанція); кірковий нюховий центр (медіальна поверхня скроневої долі мозку). Дослідження нюхового аналізатора. Синдроми ураження – гіпосмія, аносмія, гіперосмія, нюхові галлюцінації. Зоровий нерв – анатомо-фізіологічні особливості: відділи –периферичний (палички та колбочки, біполлярні клітини, гангліозні клітини, сам нерв, хіазма, зоровий тракт), центральний (латеральні колінчасті тіла, верхні бугри чотиригорбикового тіла, подушка здорового бугра (підкоркові центри), пучок Граціоле, шпорна борозна потиличної долі (кірковий центр аналізатору). Симптоми ураження: амавроз, амбліопія, гомонімна і гетеронімна геміанопсія (біназальна, бітемпоральна), зорові галлюцінації. Зміни диску зорового нерва під час офтальмоскопії. III, IV, VI пари – окоруховий (zmішаний), блоковий, відвідний (рухові) нерви: локалізація ядер, вихід корінців з черепа, зона іннервaciї на периферії. Симптоми ураження: птоз, косоокість, дипlopія, порушення конвергенції і акомодації, офтальмоплегія (часткова і повна); зіничні реакції, рефлекторна дуга зіничного рефлексу, порушення зіничних реакцій (синдром Аргайлля-Робертсона).

Тема 5 Синдроми ураження трійчастого та лицьового нервів. Патологія присінково-завиткового нерва.

Трійчастий нерв: ядра, вихід корінців на основі мозку, черепа, гілки і зони їх іннервації (глазний нерв, верхньощелепний, нижньощелепний нерви). Симптоми ураження системи трійчастого нерва: ураження гілок трійчастого нерва (стріляючі болі, порушення всіх видів чутливості в зоні іннервації відповідних гілок, втрата рогівкового рефлексу, парез жувальних м'язів, втрата нижньощелепного рефлексу); ураження вузла трійчастого нерва (герпетичні висипи, біль, порушення всіх видів чутливості на половині обличчя, зниження рогівкового, нижньощелепного рефлексів); ураження чутливого ядра трійчастого нерва – ядра спинномозкового шляху (сегментарно-дисоційований тип порушення бульової та температурної чутливості на половині обличчя); ураження таламусу (геміанестезія всіх видів чутливості, таламічний біль на протилежному боці від вогнища; ураження кори зацентальної звивини. Лицевий нерв – анатомо-фізіологічні особливості; складові гілки (великий каменистий нерв, стременний нерв). Анатомо-фізіологічні особливості присінково-завиткового нерва. Симптоми ураження звукосприймального апарату (роздади слуху на високі тони), звукопровідного апарату (роздади слуху на низькі тони); ураження присінкової частини (запаморочення, ністагм, порушення рівноваги, координації рухів, вегетативні порушення, ураження кори скроневої долі).

Тема 6 Патологія 9-12 пар черепних нервів

Язикоглотковий та блукаючий нерви. Анатомо-фізіологічні особливості. Локалізація ядер. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми: спільні ознаки (дисфагія, дисфонія, дизартрія) та відмінності (фібриляції та атрофії м'язів язика, рефлекси орального автоматизму, вимушений сміх, плач). Анатомо-фізіологічні особливості додатково нерва, симптоми ураження. Порушення іннервації м'язів язика – периферичний та центральний парези.

Тема 7 Стovбур мозку

Анатомо-фізіологічні особливості стовбура мозку. Альтернуочі синдроми ураження.

Тема 8 Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 1.

Будова великих півкуль головного мозку. Цито- і мієлоархітектоніка кори. Локалізація функцій в корі головного мозку. Динамічна локалізація функцій. Моторне і сенсорні представництва в корі. Поняття про функціональну асиметрію півкуль. Гностичні функції. Види порушення гностичних функцій: зорова, нюхова, смакова, слухова агнозії, астереогноз, аутотопагнозія, анозогнозія. Праксис. Види апраксій: конструктивна, ідеаторна, моторна. Мова. Розлади мови: моторна, сенсорна, амнестична афазії.

Тема 9 Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 2.

Синдроми ураження окремих часток великих півкуль: лобної, скроневої, тім'яної, потиличної долів, лімбічної кори. Синдроми подразнення кори великих півкуль. Синдроми ураження правої і лівої півкуль. Поняття про міжпівкульову асиметрію. Синдром хронічного вегетативного стану. Синдром «запертого» хворого. Синдром смерті головного мозку.

Тема 10 Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром

Спинномозкова пункция. Оболонки головного і спинного мозку. Фізіологія ліквороутворення. Склад ліквору в нормі, його видозміни при менінгітах, пухлинах, геморагічному інсульті, туберкульозу. Клітинно-білкова, білково-клітинна дисоціація. Плеоцитоз. Менінгеальні симптоми: головний біль, блювання, загальна гіперестезія, світлобоязнь, ригідність потиличних м'язів, симптом Керніга, симптоми Брудзинського (верхній, середній, нижній), тризм, локальні реактивні болові феномени с-м Менделя, величний с-м Бехтерєва, біль при натискуванні точок виходу малого й великого потиличних нервів. Менінгеальна поза хворого. Симптом Лесажа.

Тема 11 Патологія вегетативної нервової системи

Анатомо-фізіологічні особливості і функції вегетативної нервової системи: Сегментарний відділ вегетативної нервової системи. Симпатична нервова система: бокові роги спинного мозку, симпатичний стовбур, ганглії. Парасимпатична нервова система: краніобульбарний, сакральний (крижовий) відділи. Надсегментарний відділ вегетативних функцій: гіпоталамус, лімбічна система, ретикулярна формaciя стовбура мозку. Ерготропна і трофотропна діяльність. Методи дослідження вегетативних функцій. Синдроми ураження надсегментарного відділу вегетативної нервової системи. Синдром вегетативної дистонії. Перманентний і пароксизмальний перебіг. Гіпоталамічний синдром. Вегетативно-судинні пароксизми: симпато-адреналовий, вагоінсулярний, змішаний. Синдром ураження сегментарної вегетативної нервової системи. Ураження стовбура мозку, бокових рогів спинного мозку, гангліїв пограничного стовбура, сплетінь, нервів. Синдром Клода-Бернара-Горнера. Вісцеральні симптоми. Рівні регуляції тазових функцій та їх розлади.

Тема 12 Функціональна діагностика захворювань нервової системи.

Рентгенологічні (краніо-, спондилографія). Контрастні рентгенологічні обстеження (мієлографія, ангіографія, вентрикулографія). Ультразвукові (екоенцефалоскопія, доплерографія). Електрофізіологічні (електроенцефалографія, реоенцефалографія, ехоенцефалопатія, електроміографія та ін.). Методи нейровізуалізації (комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, в тому числі у судинному режимі).

Тема 13 Самостійна курація хворого зі складанням історії хвороби

Навчальна історія хвороби, що базується на клінічній курації хворих з оформленням даних обстеження та додаткових методів дослідження, з метою встановлення, обґрунтування діагнозу і призначення схеми лікування з позиції доказової медицини.

Тема 14 Проміжний модульний контроль

Тестування

Модуль 2. Спеціальна неврологія

Тема 15 Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 1.

Класифікація. Гострі порушення мозкового кровообігу: інсульти і скороминущі порушення мозкового кровообігу (транзиторні ішемічні атаки та церебральні гіпertonічні кризи). Хронічні порушення мозкового кровообігу: ранні і пізні форми. Судинні деменції.

Тема 16 Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 2.

Етіологічні фактори і патогенез гострих порушень мозкового кровообігу. Геморагічний і ішемічний (тромботичний і нетромботичний) інсульти, субарахноїдальні крововиливи. Симптоми ураження передньої, середньої, задньої мозкових артерій. Синдроми оклюзії і стенозу магістральних судин мозку. Загальномозкові та осередкові синдроми. Кількісні і якісні види розладів свідомості (Продуктивна і непродуктивна симптоматика). Диференціальний діагноз різних типів гострого порушення мозкового кровообігу. Сучасні методи недиференційованої і диференційованої терапії гострих порушень мозкового кровообігу з позиції доказової медицини. Період «терапевтичного вікна». Показання і протипоказання для хірургічного лікування порушень мозкового кровообігу. Крововиливи в спинний мозок і його оболонки. Ішемічні спинальні інсульти. Етіологія і патогенез. Симптоматологія. Діагностика. Інтенсивна терапія в гострому періоді. Лікування хворих в періоді залишкових явищ після церебральних і спинальних інсультів з позиції доказової медицини. Реабілітація та експертиза працездатних хворих. Профілактика судинних захворювань головного і спинного мозку.

Тема 17 Менінгіти. Арахноїдити. Енцефаліти.

Менінгіти. Класифікація менінгітів: первинні і вторинні, гнійні і серозні. Гнійні менінгіти. Первинний менінгококовий менінгіт, клініка, діагностика, особливості перебігу, атипові форми. Вторинні менінгіти: пневмококовий, стафілококовий. Клініка, діагностика, показники ліквору, лікування, профілактика. Серозні менінгіти. Первінні вірусні: лімфоцитарний хоріоменінгіт, ентеровірусний менінгіт (ЕCHO, Коксакі), паротитний та інші. Вторинні: туберкульозний менінгіт та менінгіти при інших інфекціях. Клініка, діагностика, значення дослідження ліквору в диференціальній діагностиці, лікування, профілактика. Арахноїдити. Етіологія, патогенез. Патоморфологія: злипливий, кистозний. Класифікація за локалізацією: арахноїдити задньої черепної ямки, базальний, конвекситальний. Клініка, перебіг, діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування і профілактика. Енцефаліти. Класифікація. Первінні енцефаліти: епідемічний, кліщовий весняно-літній, герпетичний. Вторинні енцефаліти: ревматичний (мала хорея), постvakцинальний, при вітряній віспі, корі, краснусі. Клініка, перебіг, форми захворювання, діагностика. Ураження нервової системи при грипі (грипозний геморагічний енцефаліт, енцефалопатія). Інфекційна енцефалопатія – дисциркуляторно-дистрофічні зміни головного мозку без виражених вогнищевих уражень з переваженням в клініці астенічних проявів, вегетативної дистонії, інtrakраніальної гіпертензії. Перебіг, діагностика, диф. діагностика.

Тема 18 Нейросифіліс. Неврологічні прояви поліміозиту – дерматоміозиту. Ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції.

Нейросифіліс. Ранній нейросифіліс (мезодермальний): генералізований сифілітичний менінгіт, менінговаскулярний сифіліс, гуми головного і спинного мозку, латентний асимптомний менінгіт (лікворосифіліс). Пізній нейросифіліс (паренхиматозний): спинна сухотка, прогресивний параліч. Діагностика, методи лікування. Неврологічні розлади поліміозиту-дерматоміозиту: етіологія, патогенез, клінічні прояви (синдром ураження скелетних м'язів, міофасциальний бульовий синдром, міотонічний синдром, синдром Рейно); неврологічні розлади (ураження ЦНС, вегетативні розлади, гіпоталамічна дисфункція, тунельні невропатії), додаткові методи обстеження, диференціальна діагностика, лікування, профілактика. НейроСНІД. Етіологія, патогенез, ключові клінічні прояви: деменція, гострий менінгонцефаліт і атиповий асептичний менінгіт, міелопатія, ураження периферичної нервової системи. Ураження нервової системи, пов'язані з інфекціями, що розвиваються на фоні імунодефіциту, викликані токсоплазмозом, вірусом простого герпесу, цитомегаловірусною інфекцією, паповавірусом, грибками (криптококи, кандидоз). Пухлини центральної нервової системи при СНІДі: первинна лімфома, саркома Капоші. Порушення мозкового кровообігу у хворих на СНІД. Діагностика неврологічних проявів СНІДу. Лікування. Прогноз. Профілактика.

Тема 19 Поліомієліт. Гострий мієліт. Паразитарні захворювання нервової системи, прионові інфекції, нейробереліоз.

Поліомієліт. Етіологія, патогенез, епідеміологія, шляхи поширення, Патоморфологія. Клінічна класифікація: апаралітичні (абортинні, субклінічні) і паралітичні форми (передпаралітична і паралітична стадії) і стовбурові форми. Діагностика, диференціальна діагностика. Значення вірусологічних і серологічних досліджень в діагностиці захворювання. Лікування в гострому і відновному періоді. Наслідки. Профілактика. Поліомієлітоподібні захворювання у дітей, викликані вірусами Коксакі і ЕCHO, паротиту, простого герпесу, аденовірусами. Клінічні форми, перебіг, прогноз, діагностика, лікування, профілактика. Гострий мієліт. Етіологія (у первинних мієлітів – нейровіруси, туберкульоз, сифіліс; у вторинних – як ускладнення інфекційних захворювань (кір, скарлатина, тиф, пневмонія, грипп або при сепсисі)). Патогенез. Патоморфологія. Клініка та клінічні форми (симптомокомплекс ураження спинного мозку у поперековому, грудному відділах, на рівні шийного потовщення, у верхньошийному відділі). Ліквородіагностика. Диференціальний діагноз. Лікування. Цистицеркоз, ехінококоз. Токсоплазмоз. Шляхи зараження. Клініка. Діагностика, лікування, профілактика. Прионові інфекції. Хвороба Крейтцфельда-Якоба (етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика). Нейроборреліоз – шляхи зараження, клініко-епідеміологічні дані, кліщова мігруюча ерітема, профілактика, лабораторна діагностика, лікування з позиції доказової медицини.

Тема 20 Захворювання периферичної нервової системи.

Клінічна класифікація захворювань периферичної нервової системи. Вертеброгенні ураження периферичної нервової системи. Шийний рівень: рефлекторні синдроми (цервікаго, цервікалгія; цервіокраніалгія або синдром задньої хребетної артерії і цервікобрахіалгія з м'язотонічними, вегетативно-судинними або нейро-дистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців радикулопатії). Корінцево-судинні синдроми (радикулоішемія). Грудний рівень; рефлекторні синдроми (торакаго, торакалгія з м'язо-тонічними вегетативно-вісцеральними або нейродистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців – радикулопатії). Попереково-крижовий рівень: рефлекторні синдроми (люмбаго, люмбалгія, люмбоішалгія з м'язовотонічними, вегетативно-судинними або нейродистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців - радикопатії). Корінцево-судинні синдроми (радикулоішемія). Ураження черепних нервів. Невралгія трійчастого та інших черепних нервів. Нейропатія лицьового нерва, невропатія інших черепних нервів.

Тема 21 Деміелінізуючі захворювання нервової системи.

Гострий розсіяний енцефаломієліт. Розсіяний склероз. Сучасна теорія патогенезу (автоімунне захворювання, генетична склонність). Патоморфологія (численні вогнища деміелінізації у головному та спинному мозку). Ранні симптоми. Основні клінічні форми (церебральна: стовбурова, мозочкова, оптична, гіперкінетична, спинальна, цереброспінальна). Триада Шарко. Пентада Мамбурга. Форми перебігу хвороби. Диференціальна діагностика. Лікування з позиції доказової медицини (у період загострення – обмінний плазмаферез, пульс-терапія кортикостероїдами, цитостатики, десенсиблізуєчі терапія, антигістамінні препарати; у період ремісії (інтерферони)). Підгострий склерозуючий паненцефаліт. Лейкодистрофії: метахроматична, глобоїдно-клітинна, суданофільна, експрес-методи діагностики.

Тема 22 Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи.

Боковий аміотрофічний склероз. Сучасні принципи класифікації. Нервово-м'язові захворювання. Прогресуючі м'язові дистрофії. Міопатії: псевдогіпертрофічна Дюшена, ювенільна Ерба-Рота, плечово-лопаточно-лицьова Ландузі-Дежеріна; аміотрофії: спінальна Вердніга-Гоффмана, спінальна Кугельберга-Веландера, невральна Шарко-Марі. Міотонії. Вроджені міотонії Томсона. Дистрофічні міотонії Россолімо-Штейнерга-Куршманна. Міастенія. Міастенічні синдроми. Пароксизмальна міоплегія. Синдром пароксизмальної міоплегії. Екстрапірамідна дегенерація. Гепатоцеребральна дегенерація – хвороба Коновалова-Вільсона. Хвороба Гентінгтона. Сучасні біохімічні аспекти хвороби Паркінсона та її лікування. М'язові дистонії (первинні спадкові, вторинні внаслідок органічних захворювань мозку). Спинноцеребеллярні атаксії. Спадкова атаксія Фридрейха. Спадкові спиноцеребеллярні атаксії. Пірамідна дегенерація. Спадкова спастична параплегія (хвороба Штрюмпеля). Краніовертебральні аномалії: синдром Кліппель-Вейля, Арнольда-Кіаррі. Недорозвинення спинного мозку. Спинно-мозкові грижі. Сирингомієлія.

Тема 23 Головний біль. Порушення сну і стану бадьорості. Соматоневрологічні синдроми.

Етіологія та механізми головного болю: судинний, ліквородинамічний, невралгічний, м'язового напруження, психалгічний, змішаний. Класифікація. Нозологічні форми головного болю: мігрень, біль м'язового напруження, пучковий біль. Диференціальна діагностика, принципи лікування. Мігрень-етіологія, сучасні механізми патогенезу. Клінічні форми (проста мігрень – без аури, асоційована), діагностика, диференційований діагноз, принципи лікування (в період приступу та у період між приступами). Головний біль при синдромі внутрічерепної гіпотензії та синдромі внутрічерепної гіпертензії (етіопатогенетичні фактори, суб'єктивні дані, клінічні та інструментальні дані). Порушення сну і стану бадьорості: стадії сну, розлади засипання – пресомнія, порушення сну – інсомнія, причинні фактори, лікування. Гіперсомнія – патологічна сонливість. Синдром сонних апноє. Лікування з позиції доказової медицини. Соматоневрологічні синдроми, які виникають в результаті порушення метаболізму нервової системи, гіпоксії, патологічних рефлекторних імпульсів при соматичних захворюваннях людини. Соматоневрологічні синдроми, які найчастіше зустрічаються: астенічний, вегетативної дистонії, полінейропатичний, нервово-м'язових порушень. Соматоневрологічні синдроми при захворюваннях легень, серця, системи крові, травного каналу, печінки, нирок, ендокринної системи, колагенозах. Паранеопластичний синдром. Лікування з позиції доказової медицини. Профілактика.

Тема 24 Неврологічні аспекти черепно-мозкової травми. Спинальна травма. Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку.

Сучасні аспекти класифікації черепно-мозкової травми. Струс головного мозку. Диференціальна діагностика забою і стиснення головного мозку. Внутрішньочерепний крововилив. Ускладнення черепно-мозкової травми: посттравматична енцефалопатія, посттравматичний арахноїдит, посттравматичний судомний синдром, посттравматичний астенічний синдром. Хронічні оболонкові гематоми (епі- і субдуральні). Невідкладна допомога при черепно-мозковій травмі. Травма спинного мозку. Клініка, діагностика, лікування з позиції доказової медицини. Травми периферичних нервів. Класифікація (топічна і патоморфологічна). Клініка: загальномозкові, вогнищеві і дислокаційні синдроми. Диференціальна діагностика пухлин головного і спинного мозку. Екстра - і інтрамедуллярні пухлини. Діагностичне значення офтальмоскопії, дослідження ліквору, ЕЕГ, Ехо-скопії, краніографії, ангіографії, вентрикулографії, МРТ-, КТ томографії, спондилографії, міелографії та інших методів при пухлинах головного і спинного мозку. Принципи хірургічного і консервативного лікування пухлин головного і спинного мозку з позиції доказової медицини. Абсцес мозку. Джерела абсцедування. Клініка, діагностика, диференційний діагноз.

Тема 25 Епілепсія

Епілепсія. Патогенетична суть епілептичного осередку в розвитку захворювання. Значення ендогенного і екзогенного факторів, що беруть участь у формуванні цього вогнища. Класифікація епілептичних нападів: генералізовані, парціальні і парціально-генералізовані. Принципи диференційованого лікування епілепсії з позиції доказової медицини. Епілептичний статус (діагностика, невідкладна допомога).

Тема 26 Неепілептичні пароксизмальні стани

Неепілептичні пароксизмальні стани. Стани з корчами: спазмофілія, фебрильні корчі, токсичні корчі, істеричні пароксизми. Стани без корчів: вегетативні пароксизми, мігрень, синкопи. Диференціальна діагностика епілепсії і неепілептичних пароксизмальних станів. Лікування пароксизму та лікування у період між нападами з позиції доказової медицини.

Тема 27 Невідкладні стани в неврології. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.

Біль різної локалізації, невралгія трійчастого нерва, цервикалгія, цервикобрахіалгія, люмбалгія, люмбошиалгія, головний біль, запаморочення, блювання, непритомність, колапс, гіпертонічний криз, гіпертензійний церебральний синдром, набряк мозку, геморагічний та ішемічний інсульти, менінгококовий менінгіт, діенцефальний пароксим, психомоторне збудження, мігрень, судомний напад, епілептичний статус, порушення сечовиділення, міастенічний і холінергічний кризи, безсоння, бульбарний і псевдобульбарний синдроми, гнійний і серозний менінгіт, гострий поліневріт, полірадикулоневріт, гострий поліоміеліт, гостре отруєння (алкоголем і його сурогатами, психотропними речовинами, грибами). Групи препаратів, які застосовуються для лікування неврологічних захворювань: нейропротектори; препарати, які поліпшують мозкові гемодинаміку; протипаркінсонічні; антиконвульсанти; антимігренозні, вегетотропні, антиатеросклеротичні, біогенні стимулятори; нейролептики; антистресові препарати; інтерферони, антистресові препарати; препарати, які застосовуються при нервово-м'язових захворюваннях, при аутоімунних і демієлінізуючих захворюваннях, при герпетичних ураженнях, при м'язових дистоніях та гіперкінезах інші.

Тема 28 Перинатальні ураження нервої системи.

Етіологічні фактори (внутрішньоутробні, родова травма, ураження головного мозку у ранньому післяродовому періоді). Гіпоксично-ішемічна енцефалопатія (гострий період, відновлювальний період). Дитячий церебральний параліч, клінічні форми – спастична, геміплегічна, атактична, квадріплегічна, гіперкінетична. Діагностика. Лікування (медикаментозне, немедикаментозне) з позиції доказової медицини. Профілактика.

Тема 29 Захист історії хвороби

Навчальна історія хвороби, що базується на клінічній курації хворих з оформленням даних обстеження та додаткових методів дослідження, з метою встановлення, обґрутування діагнозу і призначення схеми лікування з позиції доказової медицини.

Тема 30 Підсумковий модульний контроль

Тестування

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Здобути навички опитування та об'єктивного обстеження хвого з неврологічною патологією. Обґрунтовувати та застосувати клінічні методи для розуміння проявів неврологічних захворювань.
РН2	Проводити диференційну діагностику неврологічних захворювань, формулювати клінічний діагноз на підставі оцінювання результатів лабораторних та інструментальних методів досліджень.
РН3	Вміти визначати тактику ведення хворих при різних патологічних станах.
РН4	Засвоїти основні класи фармакологічних препаратів, що застосовуються у неврологічній практиці, застосувати відповідні клініко-фармакологічні принципи для ведення пацієнтів з неврологічною патологією, розраховувати дози препаратів для неврологічних хворих.

РН5	Проводити на практиці диференціальний діагноз основних синдромів, що трапляються у клініці невідкладних станів у неврології.
РН6	Застосовувати на практиці алгоритми обстеження та ведення неврологічних хворих з невідкладними станами, опанувати методи лікування невідкладних станів.
РН7	Обґрунтовувати застосування основних інвазивних та неінвазивних діагностичних методів, вміти виконувати медичні маніпуляції.
РН8	Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна. Для спеціальності 222 Медицина:

ПР1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
ПР4	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).
ПР5	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.
ПР6	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря- керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).
ПР7	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
ПР8	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПР9	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.
ПР10	Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
ПР14	Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.
ПР18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
ПР19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
ПР21	Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
ПР23	Оцінювати вплив навколошнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи.

Пр1 "Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи – нейрон." (дenna)

Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи – нейрон. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів про історію вивчення нервової системи, головні принципи будови та функціонування нервової системи з подальшим обговоренням).

Тема 2. Патологія рухової та чутливої систем

Пр2 "Патологія рухової та чутливої систем" (денна)

Анатомічні особливості і нейрофізіологія системи довільних рухів. Методика дослідження рухової системи. Пірамідна система. Центральний та периферичний рухові нейрони. Кірково-ядерний та кірково-спінальний шляхи. Синдром рухових розладів. Поняття про рецепцію. Види рецепторів. Екстроцептивна, пропріоцептивна, інтероцептивна чутливість. Клінічна класифікація чутливості. Провідні шляхи чутливості. Методика дослідження. Види чутливих розладів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження пірамідної та сенсорної систем) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри. Трактування отриманих даних обстеження пірамідної та сенсорної систем у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом).

Тема 3. Екстрапірамідна система, синдроми ураження. Мозочок, синдроми ураження.**Лк1 "Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок." (денна)**

Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Синдроми ураження мозочка.

Пр3 "Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок, синдроми ураження." (денна)

Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Мозочок, синдроми ураження. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження. Синдроми ураження мозочка. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функції екстрапірамідної системи та мозочка) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної системи передбачаються рольові ігри. Трактування отриманих даних за результатами обстеження екстрапірамідної системи та мозочка у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом).

Тема 4. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів.**Лк2 "Патологія 1-6 пар черепних нервів" (денна)**

Стовбур головного мозку. Симптоми ураження. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових і трійчастого нервів.

Пр4 "Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів" (денна)

Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функції нюхового, зорового аналізаторів та окорухових нервів) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної системи передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання офтальмоскопії, комп'ютерної периметрії. Трактування отриманих даних у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 5. Синдроми ураження трійчастого та лицьового нервів. Патологія присінково-завиткового нерва.

Пр5 "Синдроми ураження трійчастого та лицьового нервів. Патологія присінково-завиткового нерва." (денна)

Синдроми ураження трійчастого та лицьового нервів. Патологія присінково-завиткового нерва. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функції трійчастого, лицьового, присінково-завиткового нервів (електроміографія, аудіометрія)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням електроміографії та аудіометрії. Трактування отриманих даних обстеження нервової системи у хворих профільних відділень лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 6. Патологія 9-12 пар черепних нервів

Пр6 "Патологія 9-12 пар черепних нервів" (денна)

Патологія 9-12 пар черепних нервів. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функції 9-12 черепно-мозкових нервів (електроміографія) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням електроміографії. Трактування отриманих даних обстеження нервової системи у хворих профільних відділень лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 7. Стovбур мозку

Лк3 "Стовбур мозку" (денна)

Стовбур мозку.

Пр7 "Стовбур мозку" (денна)

Анатомо-фізіологічні особливості стовбура мозку. Альтернуочі синдроми ураження. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функції стовбуру мозку з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних обстеження нервової системи у хворих профільних відділень лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 8. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 1.

Пр8 "Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 1." (денна)

Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження локалізація функцій у корі головного мозку (електроенцефалографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, позитронно-емісійна томографія, доплерографія)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної системи передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням електроенцефалографії. Трактування отриманих даних електроміографії, рентгенологічного та ультразвукового обстеження нервової системи у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 9. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 2.

Пр9 "Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Частина 2." (денна)

Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження локалізація функцій у корі головного мозку (електроенцефалографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, позитронно-емісійна томографія, доплерографія)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної системи передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням електроенцефалографії. Трактування отриманих даних електроміографії, рентгенологічного та ультразвукового обстеження нервової системи у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 10. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром

Пр10 "Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром" (денна)

Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками проведення спинномозкової пункциї) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної системи передбачається робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї. Трактування отриманих даних у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 11. Патологія вегетативної нервової системи

Пр11 "Патологія вегетативної нервової системи" (денна)

Патологія вегетативної нервової системи. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження функцій вегетативної нервової системи (електроенцефалографія, електрокардіографія, термометрія, дермографізм)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної системи передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконанням термометрії. Трактування отриманих даних обстеження вегетативної системи у хворих профільних відділень лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 12. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.

Пр12 "Функціональна діагностика захворювань нервової системи" (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з методиками функціонального та інструментального дослідження нервової системи (електроміографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, позитронно-емісійна томографія, доплерографія, спинномозкова пункция)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної системи передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї. Трактування отриманих даних електроміографії, рентгенологічного та ультразвукового обстеження нервової системи у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги.

Тема 13. Самостійна курація хворого зі складанням історії хвороби

Пр13 "Самостійна курація хворого" (денна)

Навчальна історія хвороби, що базується на клінічній курації хворих з оформленням даних обстеження та додаткових методів дослідження, з метою встановлення, обґрунтування діагнозу і призначення схеми лікування з позиції доказової медицини.

Тема 14. Проміжний модульний контроль

Пр14 "Проміжний модульний контроль" (денна)

Тестування

Тема 15. Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 1.

Пр15 "Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 1." (денна)

Класифікація. Гострі порушення мозкового кровообігу: інсульти і скороминущі порушення мозкового кровообігу (транзиторні ішемічні атаки та церебральні гіпertonічні кризи). Хронічні порушення мозкового кровообігу: ранні і пізні форми. Судинні деменції. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями судинних захворювань головного та спинного мозку (інфаркт головного мозку, внутрішньомозковий крововилив)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї. Трактування отриманих даних комп'ютерної томографії, ультразвукового обстеження нервової системи у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 16. Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 2.

Пр16 "Судинні захворювання головного та спинного мозку. Частина 2." (денна)

Геморагічний і ішемічний інсульт, субарахноїдальні крововиливи. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями судинних захворювань головного та спинного мозку (інфаркт головного мозку, внутрішньомозковий крововилив)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї. Трактування отриманих даних комп'ютерної томографії, ультразвукового обстеження нервової системи у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 17. Менінгіти. Арахноїдити. Енцефаліти.

Пр17 "Менінгіти. Арахноїдити. Енцефаліти." (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями гострих та хронічних захворювань головного та спинного мозку (енцефаліти, менінгіти, арахноїдити)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї. Трактування отриманих даних комп'ютерної томографії, ультразвукового обстеження нервової системи, спинномозкової пункциї у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 18. Нейросифіліс. Неврологічні прояви полімоозиту – дерматоміозиту.

Ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції.

Пр18 "Нейросифіліс. Неврологічні прояви поліміозиту – дерматоміозиту. Ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції." (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями гострих та хронічних захворювань головного та спинного мозку (нейросифіліс, поліміозит, дерматоміозит, нейроСНІД)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї, полімеразно-ланцюгової реакції. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 19. Поліоміеліт. Гострий мієліт. Паразитарні захворювання нервової системи, прионові інфекції, нейробереліоз.

Пр19 "Поліоміеліт. Гострий мієліт. Паразитарні захворювання нервової системи, прионові інфекції, нейробереліоз." (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями гострих та хронічних захворювань головного та спинного мозку (поліоміеліт, гострий мієліт, паразитарні захворювання нервової системи, прионові інфекції, нейробереліоз)) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання спинномозкової пункциї, полімеразно-ланцюгової реакції. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 20. Захворювання периферичної нервової системи.

Пр20 "Захворювання периферичної нервової системи" (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями захворювань периферичної нервової системи) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивченні даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроміографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 21. Демієлінізуючі захворювання нервової системи.

Пр21 "Деміелінізуючі захворювання нервової системи" (денна)

Гострий розсіяний енцефаломієліт. Розсіяний склероз. Підгострий склерозуючий паненцефаліт. Лейкодистрофії. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями деміелінізуючих захворювань нервової системи) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроміографії, контрастної магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 22. Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи.**Пр22 "Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи" (денна)**

Боковий аміотрофічний склероз. Вроджені дефекти хребта і спинного мозку. Сирингомієлія. Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями спадково-дегенеративних захворювань нервової системи) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроміографії, магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 23. Головний біль. Порушення сну і стану бадьорості. Соматоневрологічні синдроми.**Пр23 "Головний біль. Порушення сну і стану бадьорості. Соматоневрологічні синдроми." (денна)**

Головний біль. Порушення сну і стану бадьорості. Соматоневрологічні синдроми.

Тема 24. Неврологічні аспекти черепно-мозкової травми. Спинальна травма.**Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку.****Пр24 "Неврологічні аспекти черепно-мозкової травми. Спинальна травма. Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку." (денна)**

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями хворих із черепно-мозковою та спінальною травмами, пухлинами головного та спинного мозку, абсцесом головного мозку) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даної теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроенцефалографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 25. Епілепсія

Пр25 "Епілепсія" (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями хворих із епілепсією) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даний теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроенцефалографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 26. Неепілептичні пароксизмальні стани

Пр26 "Неепілептичні пароксизмальні стани" (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями хворих із неепілептичними пароксизмальними станами) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даний теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроенцефалографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 27. Невідкладні стани в неврології. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.

Пр27 "Невідкладні стани в неврології. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології." (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями хворих із невідкладними станами в неврології) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даний теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроенцефалографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії, спинномозкової пункції. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 28. Перинатальні ураження нервової системи.

Пр28 "Перинатальні ураження нервової системи" (денна)

Вивчення даної теми передбачає теоретичну роботу в навчальній кімнаті, застосування віртуальної симуляції (перегляд фільмів з клінічними особливостями хворих із перинатальними ураженнями нервової системи) з подальшим обговоренням. Крім того, при вивчені даний теми передбачаються рольові ігри, робота у симуляційному центрі з виконання електроенцефалографії, електроміографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії, спинномозкової пункції. Трактування отриманих даних хворих у профільних відділеннях лікувального закладу (згідно угоди про співробітництво між лікувальним закладом та університетом), складання плану лікування основного захворювання та надання невідкладної допомоги з позиції доказової медицини.

Тема 29. Захист історії хвороби

Пр29 "Захист історії хвороби" (денна)

Навчальна історія хвороби, що базується на клінічній курації хворих з оформленням даних обстеження та додаткових методів дослідження, з метою встановлення, обґрунтування діагнозу і призначення схеми лікування з позиції доказової медицини.

Тема 30. Підсумковий модульний контроль

Пр30 "Підсумковий модульний контроль" (денна)

Тестування

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Написання історії хвороби
НД2	Самонавчання
НД3	Розв'язування ситуаційних задач
НД4	Перегляд навчальних фільмів
НД5	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД6	Електронне навчання у системах (Google Classroom, Zoom, MIX.sumdu.edu.ua та у форматі Youtube-каналу)
НД7	Підготовка до Крок-2
НД8	Інтерпретація лабораторних (клінічний аналіз крові/сечі/цереброспінальної рідини), біохімічний аналіз крові, імунологічні дослідження тощо) та інструментальних (ЕКГ, ЕЕГ, ЕМГ, УЗД, КТ, МРТ, рентгенографія тощо) методів обстеження.
НД9	Підготовка до практичних занять
НД10	Розбір клінічних кейсів
НД11	Практична робота з пацієнтом у профільних відділеннях лікарні
НД12	Індивідуальний дослідницький проект (студентська наукова робота, стаття, тези тощо)
НД13	Робота з підручниками та релевантними інформаційними джерелами

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Case-based learning (CBL). Навчання на основі аналізу клінічного випадку, ситуації
МН3	Team-based learning (TBL). Командно-орієнтоване навчання
МН4	Research-based learning (RBL). Навчання через дослідження
МН5	Рольова гра

MН6	Мозковий штурм
MН7	Навчальна дискусія / дебати

Викладання дисципліни відбувається із застосуванням сучасних методів навчання (CBL, TBL, RBL), які сприяють не тільки розвитку фахових здібностей, а й стимулюють до творчої і наукової діяльності та спрямовані на підготовку практико орієнтованих спеціалістів. Лекційні заняття дозволяють глибше пізнати окремі теоретичні питання через роз'яснення окремих положень заданої теми. Практичні заняття дозволяють студентам планувати схему обстеження хвого та інтерпретувати результати досліджень, діагностувати та надавати екстрену допомогу при невідкладних станах. Виконання ситуаційних завдань дозволить аналізувати тактику обстеження хворих, складати план лікування, формувати групи ризику. Відпрацювання практичних навичок дозволяють установити рівень знань та акцентувати увагу на ключових питаннях. Самостійне навчання сприятиме підготовці до практичних занять, а також робота у невеликих групах для підготовки презентацій, що будуть представлені іншим групам, а потім проаналізовані та обговорені. Зазначені методи навчання забезпечують набуття студентами наступних soft skills: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації. Здатність приймати обґрунтовані рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибалльна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.
МФО2	Взаємооцінювання (peer assessment)
МФО3	Самооцінка поточного тестування

МФО4	Захист історії хвороби
МФО5	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань
МФО6	Тестування
МФО7	Захист індивідуального дослідницького проекту (виступ на конференції, конкурсі наукових робіт)
МФО8	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО9	Перевірка та оцінювання письмових завдань
МФО10	Розв'язування клінічних кейсів

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу
МСО2	Захист історії хвороби
МСО3	Тестування
МСО4	Підсумковий контроль: практично-орієнтований іспит (відповідно до регламенту проведення)
МСО5	Захист індивідуального дослідницького проекту (заохочувальна діяльність, додаткові бали)

Контрольні заходи:

7 семестр		200 балів
МСО1. Оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу		100
		100
МСО2. Захист історії хвороби		10
		10
МСО3. Тестування		10
		10
МСО4. Підсумковий контроль: практично-орієнтований іспит (відповідно до регламенту проведення)		80
		80
Відповідь на теоретичні запитання (3x15)		45
Виконання практичного завдання		15
Надання невідкладної допомоги		20
8 семестр		200 балів
МСО1. Оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу		100
		100
МСО2. Захист історії хвороби		10

		10
МСО3. Тестування		10
		10
МСО4. Підсумковий контроль: практично-орієнтований іспит (відповідно до регламенту проведення)		80
	Відповідь на теоретичні запитання (3x15)	45
	Виконання практичного завдання	15
	Надання невідкладної допомоги	20

Контрольні заходи в особливому випадку:

7 семестр		200 балів
МСО1. Оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу		100
	У випадку карантинних обмежень оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу проводяться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	100
МСО2. Захист історії хвороби		10
	У випадку карантинних обмежень захист історії хвороби проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	10
МСО3. Тестування		10
	У випадку карантинних обмежень тестування проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua.	10
МСО4. Підсумковий контроль: практично-орієнтований іспит (відповідно до регламенту проведення)		80
	У випадку карантинних обмежень іспит проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	80
8 семестр		200 балів
МСО1. Оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу		100
	У випадку карантинних обмежень оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування клінічного кейсу проводяться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	100
МСО2. Захист історії хвороби		10

	У випадку карантинних обмежень захист історії хвороби проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	10
MCO3. Тестування		10
	У випадку карантинних обмежень тестування проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua.	10
MCO4. Підсумковий контроль: практично-орієнтований іспит (відповідно до регламенту проведення)		80
	У випадку карантинних обмежень іспит проводиться у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	80

За умови засвоєння матеріалу модулю студента за кожне практичне заняття присвоюється максимум 5 балів (оцінка виставляється в традиційній 4 бальній системі оцінювання). Наприкінці курсу обраховується середнє арифметичне успішності. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати на практичних заняттях протягом курсу – 200. Кількість балів вираховується за формулою 200 помножити на середнє арифметичне та поділити на 5. За написання історії хвороби присвоюються такі бали: «5» – 5 балів, «4» – 4 бали, «3» – 3 бали, «2» – 0 балів. Захист історії хвороби: «5» – 5 балів, «4» – 4 бали, «3» – 3 бали, «2» – 0 балів. Загалом за історію хвороби студент максимально може отримати 10 балів, мінімально необхідний бал 6. За діагностичне тестування студент отримує максимально 10 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен отримати студент – 6 балів. Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120. Студент допускається до іспиту за умови виконання вимог навчальної програми та у разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше 72 балів: 60 балів під час практичних занять, 6 балів за історію хвороби та ще 6 за тестування. Практико-орієнтований іспит проводиться відповідно до розкладу наприкінці курсу. Екзаменаційні білети містять 3 теоретичні запитання з різноманітної тематики та охоплюють усі розділи навчальної дисципліни (15 балів кожний), 1 практичне завдання (15 балів) та питання надання невідкладної допомоги (20 балів). Іспит зараховується студенту, якщо він набрав не менше 48 балів із 80. Заохочувальні бали додаються до оцінки з дисципліни за виконання індивідуального дослідницького проекту (захист студентської наукової роботи 12 балів, виступ на науковій конференції 5 балів, стендова доповідь на конференції 4 бали, тези доповідей 3 бали). Загальний бал з дисципліни не може перевищувати 200 балів.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди, архів рентгенограм, електроміограм, електроенцефалограм, електрокардіограм, комп'ютерних і магнітнорезонансних томограм, результатів лабораторних методів обстеження
ЗН3	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи

ЗН4	КНП "Клінічна лікарня № 4" СМР, КНП СОР "Обласна клінічна лікарня"
ЗН5	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проекційна апаратура (відеокамери, проектори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН6	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, інтернет-опитування), 3-D віртуальний тренажер по темам «Методи дослідження в неврології», «Цереброваскулярна патологія».
ЗН7	Медичне обладнання (електроенцефалограф, електронейроміограф, комп'ютерний та магнітно-резонансний томографи, УЗД, електрокардіограф, голки для люмбальної пункциї, неврологічний молоток, динамометр, пробірки, ваги, неврологічний камертон, набір ароматичних олій, таблиці Сивцева та Рабкіна, периметр, циркуль Вебера, офтальмоскоп, лінійка, анальгезиметр, вимірювальна лента, набір для перевірки смакової функції, аудіометр, латерометр Воячека, крісло Барані, термометр, тонометр, фонендоскоп та ін.)

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Неврологія: підручник / І. А. Григорова, Л. І. Соколова, Р. Д. Герасимчук та ін. – 3-те вид. перероб. і доп. – К.: Медицина, 2020. – 640 с.
2	Методи обстеження неврологічного хворого: навч. посіб. / Л. І. Соколова, Т. М. Черенько, Т. І. Ілляш та ін.; за ред.: Л. І. Соколової, Т. І. Ілляш. – 2-ге вид. – К.: Медицина, 2020. – 144 с.
3	Неврологія. Розділ «Спеціальна неврологія»: конспект лекцій для студ. спец. 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» за освітнім ступенем магістра та лікарів-інтернів / О. І. Матлай. – Суми: СумДУ, 2020. – 73 с.
Допоміжна література	
4	Clinical Neurology: посібник / V. F. Gryb, O. O. Doroshenko, S. I. Genyk, T. D. Hrytsiuk. – K.: Medknyha, 2017. – 288 p.
5	Актуальні питання нервових хвороб у практиці сімейного лікаря: навч. посіб. / Ю. В. Вороненко, О. Г. Шекера, Н. К. Свиридова та ін.; За ред.: Ю. В. Вороненка, О. Г. Шекери, Н. К. Свиридової. – К.: Видавець Заславський О. Ю., 2015. – 240 с.
6	Основи клінічної ліквіорології: навч. посіб. / В. О. Малахов, О. О. Потапов, В. С. Личко. – Суми: СумДУ, 2016. – 356 с.
7	Головний біль: конспект лекцій із дисципліни «Неврологія» для студ. спец. 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» за освітнім ступенем магістра та лікарів-інтернів / Д. Д. Сотніков. – Суми: СумДУ, 2019. – 89 с.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
8	https://wiadlek.pl/
9	https://uvnprn.com.ua/
10	http://www.mif-ua.com/archive/mezhdunarodnyij-neurologicheskij-zhurnal/numbers/

11	http://ukrneuroj.com.ua/
12	https://msz.knmu.edu.ua/
13	https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/zdobutky-eks-med/